

Wolfgang Jan Brylla
***Ewangelicki Kościół Jezusowy w Zielonej Górze,
Die Evangelische Jesus Kirche in Grünberg***

Zielona Góra 2001, ss. 22, il. 12

Do najcenniejszych zabytków architektury w Zielonej Górze należy kościół ewangelicki usytuowany przy pl. Bohaterów u zbiegu z ulicą Kazimierza Wielkiego. Jest to budowla stosunkowo nowa, bo w 2001 roku wypadła dziewięćdziesiąta rocznica jej powstania. Z tej okazji ukazała się wydana nakładem Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Zielonej Górze monografia świątyni, starannie przygotowana od strony edytorskiej. Na szczególne podkreślenie zasługuje bogata – jak na nieodległą

metrykę budowli – treść książki. W tym miejscu należy dodać, że wiedza o omawianym zabytku była do niedawna nikła, a zawarte w różnych publikacjach wzmianki grzeszyły rażącymi błędami. Pomyłki skorygował Wolfgang Brylla w wydanej w roku 1996 książce o kościołach ewangelickich diecezji wrocławskiej (*Kościoły i kaplice diecezji wrocławskiej Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego*); wśród trzynastu budowli została tam opisana również zielonogórska. W omawianej tutaj publikacji ten sam autor przedstawił dzieje świątyni w wymiarze poszerzonym, z uwzględnieniem szczegółów historycznych.

Budynek kościoła wzniesiony został w latach 1909-1911 przez gminę starołuterańską. Na początku książki autor wyjaśnia genezę tej konwencji. Otóż w roku 1817 król pruski Fryderyk Wilhelm III postanowił – na drodze arbitralnej decyzji administracyjnej – zjednoczyć protestanckie kościoły – luterański i kalwiński. Postanowieniu władcy nie podporządkowała się znaczna część śląskich zborów luterańskich, pragnących pozostać przy dotychczasowej liturgii. Mimo zastosowanych represji agenda tradycjonalistów, nazwanych z czasem starołuteranami, przetrwała. W Zielonej Górze zwolennicy starego obrządku zorganizowali się w samodzielny zбір dopiero w 1830 roku, a 36 lat później wzniesli swoją pierwszą świątynię przy ul. Dra Pieniężnego (obecnie w posiadaniu parafii polsko-katolickiej). W roku 1909 gmina starołuterańska liczyła już około trzystu wiernych i podjęła budowę nowego kościoła przy obecnym placu Bohaterów.

Wolfgang Brylla zidentyfikował nieznanego wcześniej projektanta świątyni. Był nim E. Schultze, który oprócz rysunków wykonał także model obiektu. Uroczyste wmurowanie kamienia węgielnego nastąpiło w sierpniu 1909 roku, a poświęcenie gotowej budowli w czerwcu 1911. Przeniesione ze starego kościoła wyposażenie uzupełniane było w latach następnych, głównie dzięki darom przekazywanym przez wiernych. Mimo posiadania okazałej świątyni, a także postawionej opodal plebanii, zielonogórski zбір starołuterański nie miał statusu parafii, będąc aż do 1945 roku filią parafii w Koźuchowie.

Ponad połowę czasu istnienia kościoła ewangelickiego wypełniają lata powojenne. Z książki dowiadujemy się, że świątynię, podobnie jak inne budowle sakralne w mieście, przejął w 1946 roku proboszcz parafii św. Jadwigi. Wnętrze obiektu przystosowano do wymagań liturgii katolickiej, przebudowując m.in. ołtarz i zamalowując inskrypcje. W 1948 roku utworzona została w Zielonej Górze parafia ewangelicko-augsburska; podjęła ona starania o przyznanie jej kościoła starołuterańskiego. Otrzymała go w kwietniu 1950 roku.

W powojennych latach parafią ewangelicko-augsburską zarządzało pięciu duszpasterzy. W latach 1976-1994 proboszczem był ks. Józef Pośpiech, który od roku 1980 piastował równocześnie godność biskupa diecezji wrocławskiej. Tak więc przez czternaście lat Zielona Góra była stolicą biskupstwa ewangelickiego.

Końcowa część książki to dokładny opis kościoła – jego architektury i wyposażenia – z uwzględnieniem danych historycznych o autorach poszczególnych dzieł.

Znajdujemy tu informacje kolejno o dzwonach, zegarze, mozaice nad portalem, ołtarzu, ambonie, chrzcielnicy, witrażach, ławkach, żyrandolach, organach i piecach.

Osobny akapit poświęcony jest powiązaniu kościoła z życiem muzycznym. Od 1979 roku w kościele co jakiś czas odbywają się koncerty muzyczne przy udziale chórów i solistów z kraju i zagranicy.

Książka jest dwujęzyczna. Na każdej stronie sąsiadują ze sobą teksty polski i niemiecki. Oprócz włamanych w tekst barwnych fotografii umieszczone zostały cenne, nieznanne wcześniej rysunki – projekty kościoła przedstawiające fasadę, elewacje wschodnią i zachodnią oraz przekroje poprzeczne.

Stanisław Kowalski